

**„OD KSIĄŻKI DO CZYTELNIKA”
z okazji Jubileuszu 65-lecia Instytutu Informacji Naukowej
i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego
Międzynarodowa konferencja naukowa
(Wrocław, 19-20 kwietnia 2021 r.)**

19-20 kwietnia 2021 r. na platformie MS Teams odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa „Od książki do czytelnika” z okazji jubileuszu 65-lecia Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego. Jej celem była refleksja nad życiem książki, zarówno dawnej, jak i współczesnej, a przede wszystkim nad jej istnieniem w relacji z czytelnikiem.

ORGANIZATORZY I UCZESTNICZY

Organizacji wydarzenia podjął się zespół pracowników Zakładu Teorii i Historii Książki w składzie: dr hab. Anna Cisło – kierownik naukowy konferencji, dr Kamila Augustyn i dr Rafał Werszler. Organizatorzy powołali Radę Naukową, do której zaproszono: dr hab. Bożenę Koredczuk, prof. UWr (przewodnicząca), prof. dr Aušrę Navickienė z Uniwersytetu Wileńskiego, dr. hab. Grzegorza Niecia, prof. UP, dr hab. Danutę Stanulewicz, prof. UG oraz prof. dr. Jiříego Trávníčka z Instytutu Literatury Czeskiej Akademii Nauk Republiki Czeskiej w Pradze/Brnie. Wydarzenie zostało objęte patronatem medialnym przez portal SBP.pl.

Zaproszenia do udziału w konferencji przyjęło 15 prelegentów z zagranicy, z ośmiu ośrodków: Bratysławy, Budapesztu, Helsinek, Lublany, Lwowa, Pragi, Wiednia i Wilna. Prelegenci z Polski, których było 19, reprezentowali: Gdańsk, Katowice, Kraków, Lublin, Łódź, Toruń, Warszawę oraz Wrocław. Łącznie w trakcie dwudniowej konferencji wygłoszono 32 referaty z zaplanowanych 33, z czego osiem w języku angielskim. Dwa wystąpienia powstały we współpracy między ośrodkami (Wrocław-Lwów) i badaczkami reprezentującymi ten sam ośrodek (Bratysława).

Zarejestrowanymi słuchaczami konferencji byli pracownicy IINiB UWr, doktoranci ze Szkoły Doktorskiej UWr, a także studenci kierunków publikowanie cyfrowe i sieciowe (PCiS) oraz informacja naukowa i bibliotekoznawstwo (INiB). Do transmisji dołączyło też 21 uczestników biernych. Wydarzenie cieszyło się popularnością zarówno wśród badaczy, jak i bibliotekarzy, także tych spoza Wrocławia (m.in. z Bydgoszczy, Kalisza, Krakowa, Lublina, Łodzi, Opola, Rzeszowa,

Torunia, Warszawy i Zielonej Góry). W każdej z ośmiu sesji wzięło udział co najmniej 50 uczestników.

TEMATYKA OBRAD

Złożony charakter relacji książki z czytelnikiem spowodował, że w obradach uczestniczyli nie tylko badacze reprezentujący różne dyscypliny naukowe (bibliologię, informatologię, literaturoznawstwo, językoznawstwo), ale także przedstawiciele sztuki (artyści graficy) i biznesu (analitycy rynku książki). W piśmie przewodnim organizatorzy zachęcali do prezentowania wyników badań nad udostępnieniem i życiem książki w czasach pandemii, a także do refleksji nad fizyczną formą edycji. Zaproponowana szeroka tematyka poskutkowała referatami o różnorodnym charakterze. Stąd podjęto decyzję o nienadawaniu tytułów poszczególnym sesjom. W ich trakcie dyskutowano m.in. o:

- czytaniu książek, przemianach kultury czytelniczej i badaniach czytelników,
- elementach, formach, typach oraz funkcjach książek,
- wytwarzaniu i udostępnianiu książek w różnych krajach, okresach oraz kanałach,
- funkcjonowaniu bibliotek, różnych koncepcjach ich rozwoju i porządkowaniu zasobów,
- sposobach kształtowania obrazu świata na przykładzie powieści i programów nauczania,
- relacjach tekstu i obrazu,
- przemianach dyscyplin i kształtowaniu nowych,
- zagadnieniach z zakresu proweniencji i edytorstwa naukowego.

PRZEBIEG SESJI

W poniedziałek, 19 kwietnia 2021, o godz. 9.15 konferencję otworzyli dziekan Wydziału Filologicznego dr hab. Arkadiusz Lewicki, prof. UW r oraz dyrektor Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa dr hab. Aneta Firlej-Buzon, prof. UW r. Kierownik konferencji – dr hab. Anna Cisło – powitała wszystkich w imieniu organizatorów, udzielając przy okazji kilku praktycznych wskazówek dotyczących przebiegu konferencji w trybie online. Było to pierwsze w historii instytutu tak duże wydarzenie naukowe organizowane zdalnie.

Dr hab. Danuta Stanulewicz, prof. UG przewodniczyła sesji otwierającej obrady. Jako pierwsza wystąpiła dr hab. Małgorzata Fedorowicz-Kruszewska, prof. UMK, która rozważała społeczną odpowiedzialność bibliotek za wpływ na środowisko naturalne. Następnie swoje referaty wygłosili: dr Rüdiger Wischenbart z Content and Consulting w Wiedniu, który przedstawił analizę danych dotyczących transformacji kulturowej praktyki czytania oraz dr Richard Šípek z Biblioteki Muzeum Narodowego w Pradze i tamtejszego Uniwersytetu Karola, który scharakteryzował notatki osobistego lekarza Albrechta Hohenzollerna – Matthiasa Stoiusa, zachowane na kartach jego egzemplarza almanachu autorstwa Pitatiego. Jako ostatnia głos zabrała dr hab. Bożena Koredczuk, prof. UW r, przedstawiając

najważniejsze tezy referatu nieobecnej prof. dr hab. Jadwigi Woźniak-Kasperek z UW. Referat dotyczył konsekwencji reformy klasyfikacji dyscyplin (2018) na przykładzie nowo utworzonych nauk o komunikacji społecznej i mediach, łączących pod wspólną nazwą bibliologię i informatologię, nauki o mediach oraz nauki o poznaniu i komunikacji społecznej.

W sesji drugiej, której przewodniczyła prof. dr Aušra Navickienė, zaprezentowano cztery referaty: doc. hab. Tuija Laine z Uniwersytetu w Helsinkach opowiedziała o strategiach stosowanych w procesie czytania w rodzimym języku we wczesnonowożytnej Finlandii; dr hab. Danuta Stanulewicz, prof. UG, przedstawiła aktualną sytuację książek dla dzieci w języku kaszubskim oraz ich odbiorców; wystąpienie dr hab. Marioli Antczak, prof. UŁ, dotyczyło recepcji książek naukowych amerykańskiej psycholog Jean Twenge w polskim środowisku naukowym; referat dr hab. Jolanty Gwioździk, prof. UŚ, zilustrowany ponad dwustoma slajdami, zawierał refleksję nad cechami warunkującymi samodzielność i odrębność książki jako medium komunikacji, jak i nad bogatym wachlarzem współczesnych rozwiązań i wyrazem artystycznej kreacji w formach inspirowanych „materią” książki.

W anglojęzycznej sesji trzeciej, której przewodniczyła dr hab. Anna Cisko, wystąpiło czterech prelegentów. Dr Marta Španiova z Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie w referacie przygotowanym wraz z doc. dr Lucią Lichnerovą z tego samego ośrodka, opisała zasoby bibliotek jezuickich w Królestwie Węgier, poświęcając szczególną uwagę swoistym bestsellerom w kategorii literatury katolickiej, wydanych przez węgierskich jezuitów w XVII w. Prof. dr Aušra Navickienė z Uniwersytetu Wileńskiego przybliżyła działalność jednego z najważniejszych i najprężniej działających przedsiębiorstw zajmujących się w XIX i pierwszej połowie XX w. wydawaniem, produkcją i dystrybucją książek na terenie byłej Rzeczypospolitej Obojga Narodów – firmy rodzinnej założonej przez Józefa Zawadzkiego (1781-1838). Prof. dr Miha Kovač z Uniwersytetu w Lublanie zadał pytanie o adekwatną obecnie definicję książki, a dr Kamila Augustyn wykazała zasadność stosowania naukowawczej analizy bibliometrycznej piśmiennictwa w procesie wyodrębniania nowej dyscypliny – studiów wydawniczych.

Ostatniej sesji pierwszego dnia przewodniczyła dr hab. Bożena Koredczuk, prof. UW. Dr Oleksandr Sedliar z Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Iwana Franki opowiedział o wydawaniu i dystrybucji taniej literatury dla ludu. Dr hab. Anna Gruca, prof. UJ, poświęciła uwagę rozbudowanej treści dedykacji, często zawierających informacje o autorze, książce i adresacie i zachęcających do kupna lub przeczytania danego utworu. Kierownik Działu Rękopisów, Starych Druków i Książ Rzadkich Biblioteki Naukowej Lwowskiego Narodowego Uniwersytetu im. I. Franki – dr doc. Mykola Ilkiv-Svydnytskyi – wygłosił odczyt o autografie i exlibrisie Jana Dantyszka (1485-1548) w zbiorach reprezentowanej przez siebie księżnicy. Sesję zakończyło wystąpienie dr. Marcina Cziomera, artysty zatrudnionego w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, na temat wybranych estetycznych aspektów związanych z książką: okładki, ilustracji i ekslibrisu. Stanowiło ono dobre wprowadzenie do dalszej części wieczoru, a mianowicie wernisaży towarzyszących konferencji. Dziesięć końcowych minut każdej sesji zarezerwowano na pytania do prelegentów. Komentarze do referatów, podziękowania i sugestie pojawiały się też na czacie podczas trwania wystąpień.

Dzień drugi otworzyła sesja piąta – „literacka”, której przewodniczył dr hab. Grzegorz Nieć, prof. UP. Referaty dr hab. Anny Cisło i dr. Aleksandra Bednarskiego reprezentującego KUL dotyczyły relacji tekstu i obrazu, m.in. semiotyki okładek i ekfrazy. Dr hab. Lajos Pálfalvi z Katolickiego Uniwersytetu im. Pétera Pázmánya w Budapeszcie opowiedział o antypolskiej propagandzie w powieści węgierskiego pisarza Istvána Petrovácza *Lány a Wiktorskán*, której akcja jest osadzona w polskich realiach; a Anna Tomoriné Szesztaj z tej samej uczelni o ocenzonego węgierskim przekładzie *W pustyni i w puszczy* Henryka Sienkiewicza. Sesję zakończył referat mgr Anny Lubińskiej z IINiB UW r ukazujący wizerunek redaktora wydawniczego w powieściach Umberta Eco.

Sesja szósta pod przewodnictwem dr hab. Firlej-Buzon, prof. UW r, dotyczyła czytelnictwa. Dr hab. Bożena Koredczuk, prof. UW r poświęciła uwagę rozumieniu pojęcia „biografia lekturowa”. O zachowaniach i wyborach czytelniczych w dobie pandemii mówili: dr hab. Anna Dymmel, prof. UMCS, dr Agnieszka Łuszczak z IINiB UW r oraz dr hab. Halina Rusińska-Giertych z IINiB UW r wraz z dr. doc. Romanem Krochmalnym, dziekanem Wydziału Kultury i Sztuki.

W sesji siódmej, której przewodniczyła dr hab. Anna Gruca, prof. UJ, wygłoszono trzy referaty, z których dwa – dr hab. Małgorzaty Góralskiej i dr Ewy Jabłońskiej-Stefanowicz z IINiB UW r – dotyczyły filtrów wykorzystywanych przez czytelników w procesie pozyskiwania informacji o książkach. Dr Marta Pękalska, reprezentująca Zakład Narodowy im. Ossolińskich, opowiedziała o instytucjach książki w powojennym Wrocławiu.

W ostatniej sesji, której przewodniczącą była dr hab. Halina Rusińska-Giertych, zaprezentowało się trzech uczonych z Uniwersytetu Lwowskiego. Dyrektor biblioteki uniwersyteckiej – dr doc. Vasyl Kmet’ opowiedział o dyskursie polskości w Akademii Jezuickiej we Lwowie w XVII i XVIII w.; dr Ilona Oleksiw, reprezentująca też Lwowską Narodową Naukową Bibliotekę Ukrainy im. Wasyla Stefanyka, na podstawie odnalezionych przez siebie materiałów archiwalnych przybliżyła działalność Towarzystwa Miłośników Książki we Lwowie w latach 1925-1939, a dr doc. Natalia Demczuk działalność Gabinetu Badania Książki i Czytelnika Dymitra Bałyki.

W sesji ósmej wystąpił też dr Rafał Werszler z referatem o barokowej kartonie-rze Joanne Millera z Kłodzka.

Na zakończenie konferencji dr hab. Danuta Stanulewicz, prof. UG, podsumowała pierwszy dzień obrad, a dr hab. Nieć, prof. UP – drugi dzień. Od uczestników konferencji, dyrekcji instytutu oraz Rady programowej spłynęły gratulacje. Kierownik konferencji podziękowała osobom zaangażowanym w jej przygotowanie oraz uczestnikom, bez których wydarzenie to nie mogłoby się odbyć.

Szczegółowe informacje dotyczące przebiegu konferencji oraz wydarzeń jej towarzyszących udostępniono na stronie <http://phc.uni.wroc.pl/konferencja/>. Organizatorzy zredagowali ponadto tradycyjną książkę abstraktów w językach polskim i angielskim, którą rozesłali do uczestników i niektórych bibliotek (ISBN 978-83-950966-3-1). Projekt strony oraz materiałów konferencyjnych powstał w oparciu o pomysł studenta PCiS – Stanisława Kolontaeva – zwycięzcy ostatniej edycji instytutowego konkursu „Studenci projektują”.

IMPREZY TOWARZYSZĄCE KONFERENCJI

Konferencji towarzyszyły dwie wystawy, których kuratorem był dr Werszler. Pierwsza – to międzynarodowa ekspozycja ekslibrisów, w większości dedykowanych IINiB UWr. Wzięło w niej udział 32 grafików z ośmiu krajów (Czechy, Kazachstan, Meksyk, Norwegia, Polska, Rosja, Serbia, Ukraina), którzy przestali łącznie 68 ekslibrisów wykonanych w różnorodnych technikach graficznych. Zespół organizatorów opracował polsko-angielski katalog, zawierający biogramy twórców i wybrane ekslibrisy (ISBN 978-83-950966-2-4). Rozesłano go do wszystkich artystów oraz uczestników konferencji.

W ramach wystawy „Monografie Pracowników IINiB UWr 2010-2020”, przygotowanej przez dr. Rafała Werszlera i dr hab. Annę Cisko, powstało 15 plansz w formacie 100×70 cm, na których zaprezentowano 30 prac 27 autorów. Na stronie internetowej umieszczono dodatkowo listę tytułów monografii współautorskich, prac zbiorowych redagowanych przez pracowników instytutu oraz czasopism naukowych, których redakcja mieści się w IINiB UWr.

Z powodu pandemii obie wystawy zaprezentowano wirtualnie. Kurator wystaw stworzył dwie strony przeznaczone na cele ekspozycyjne: phc.uni.wroc.pl/ex i phc.uni.wroc.pl/monografie. W odsłonie internetowej wystawy monografii każda z 30 książek uzyskała własną stronę graficzną z opisem bibliograficznym, recenzją i zdjęciami. Przy ich opracowaniu graficznym pomagały studentki PCiS – Magdalena Białkowska i Kinga Gulej, które wraz z Piotrem Janczarzykiem, również studentem PCiS, relacjonowały też konferencję w mediach społecznościowych. Wszystkie materiały osadzono na serwerze Pracowni Humanistyki Cyfrowej IINiB UWr. Wirtualne wystawy stały się dopełnieniem prezentacji stacjonarnych pokazywanych od połowy kwietnia do maja 2021 r. w Galerii Dolnośląskiej Biblioteki Publicznej im. Tadeusza Mikulskiego we Wrocławiu. Wspólny wernisaż, na który zaproszono zarówno uczestników konferencji, jak i autorów ekslibrisów, odbył się w pierwszym dniu konferencji – 19 kwietnia o godz. 18.30. Był to pierwszy wernisaż w trybie online zorganizowany na Uniwersytecie Wrocławskim i w Dolnośląskiej Bibliotece Publicznej we Wrocławiu. Kierownik konferencji podziękowała twórcom za nadesłane prace, a dyrektorowi Dolnośląskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu, Andrzejowi Tywsowi, za możliwość ich stacjonarnej ekspozycji. Następnie kurator oprowadził gości po wystawie, prezentując przygotowane materiały – filmy i zdjęcia są dostępne na stronie konferencji.

Anna Cisko, Kamila Augustyn, Rafał Werszler
Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa
Uniwersytet Wrocławski

Tekst wpłynął do Redakcji 10 czerwca 2021 r.